ORA: dinja ġo dinja oħra

REĊENSJONI TA' RENO FENECH

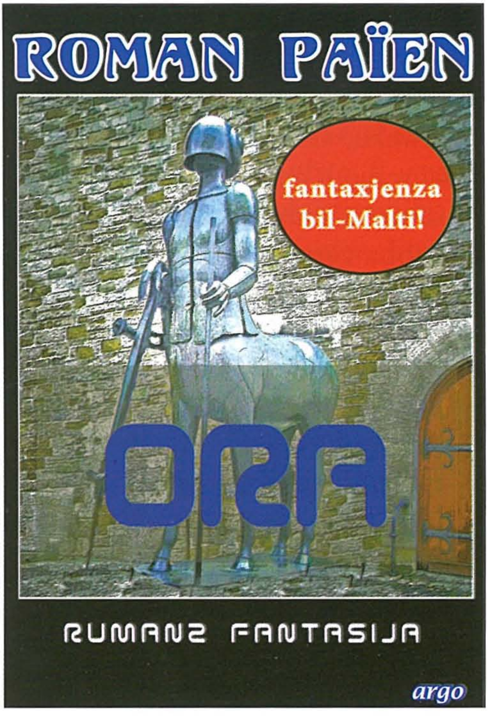

DAN HUWA RUMANZ qasir tal-fantaxjenza, ġeneru li fil-letteratura Maltija hu skars għall-aħħar. L-istħajjil permezz ta' vjaġġi twal ma jieqaf qatt. Anke isem l-awtur hu mistħajjel, u jidher taħt il-psewdonimu Franċiż *Roman Païen*, li bil-Malti tfisser "Rumanz Pagan". Ma' l-ewwel daqqa t'għajn taħseb li dan hu xogħol għat-tfal imma fil-fatt mhux hekk. Ir-rumanzett ma fihx biss stħajjil, taħt dik il-fantasija hemm ħwejjeġ iżjed fondi li jmorru lil hinn minnha.

L-istorja hi rrakkontata fl-ewwel persuna, għalhekk il-qarrej jista' jipproġetta lilu nnifsu fir-rakkuntatur ħalli jidħol aktar fil-ġrajja. Insibu t-tlaqqigħ bejn żewġ għamliet ta' lsien Malti, fuq naħa hemm il-Malti mirqum, klassiku bħal "rmiel", "teħġem" u "eqdes", fuq in-naħa l-oħra hemm il-Malti tekniku u xjentifiku bħal "primordjali", "newroni" u "penombra" biex jurina l-għaqda bejn iż-żewġ lingwaġġi. Meta jħoss il-ħtieġa, l-awtur jagħmel nota taħt biex jispjega l-kliem tekniku ħalli ma jitlifx l-interess tal-qarrej. Insibu kreattività lingwistika, ħafna kliem ġie maħluq skond il-ħtieġa biex jgħin iżjed fid-deskrizzjonijiet. Minkejja li

vvintat, kliem bħal "wadab-lażer" u "kejliet stellari" xorta jinftiehem bla problemi.

Tul ir-rumanzett insibu t-tema ta' l-imħabba mill-bidu sa l-aħħar. Il-ħsibijiet ta' min qed jirrakkonta l-ħin kollu jkunu fuq Lisa, il-maħbuba anke f'waqtiet diffiċli u xi drabi imbarazzanti. Meta l-ħsieb jaqa' fuqha, il-lingwaġġ jinħass poetiku. Hemm kontroll min-narratur f'kull waqt fuq ġibdietu u fuq dawk ta' madwaru. Ġie li ġew tentazzjonijiet ta' mħabba bejn żewġ sessi u ġie li ġew dawk bejn l-istess stess, imma hemm dejjem iż-żamma soda biex ma jkunx hemm il-waqgħa. Dan juri l-imħabba vera, li ma tispiċċax minkejja l-firda għal żmien twil. Insibu l-għira ta' Smirnov li jixtieq li l-ġibda tan-narratur tkun lejh biss. Qalb in-narratur kienet qrib Lisa anke f'waqtiet ta' bejn ħajja u mewt. Il-kixfa tat-tradiment fl-aħħar mumenti ta' l-istorja turi li l-maħbuba tan-narratur kienet dgħajfa u ma tista' taħlef għal ħadd.

Hemm il-lealtà ta' l-erba' vjaġġaturi li lesti li jgħaddu minn kull ostaklu sabiex iwettqu l-missjoni. Ħafna drabi naraw il-fidi tan-narratur fit-talb lil Alla biex jieqaf magħhom ilkoll ħalli jeħlishom mis-saram li jkunu fih. Ħin minnhom, niltaqgħu man-narratur f'diskussjoni b'sentenza twila donnha paragrafu dwar il-misteru ta' l-eżistenza tagħna li niġu u "ladarba tagħlaq għajnejk m'hemm xejn aktar" anke jekk tkun l-akbar għani. Din turi d-dgħufija tal-bniedem.

Il-Prinċep Umdor jissimbolizza l-ħakma dittatorjali, is-setgħa li jikkmanda bla ma jifhem. Hu jħossu donnu xi alla għoli fuq kulħadd u jara 'l kulħadd dubbien. Il-qtil tiegħu minn ibnu l-"Komuni" juri stil ta' tmexxija ġdida, demokratika b'mod li kulħadd jibda jitqies indaqs. In-narratur jistqarr li din għandha siwi għall-qarrejja Maltin "għall-ġrajja ta' ġenshom".

Meta niltaqgħu mas-serp, inħossuna familjari ma' l-istorja fil-Ġenesi. Madanakollu hawnhekk is-serp għandu rwol ta' ħabbâr tal-verità li jiftaħ għajnejn in-narratur mid-"dlam

ta' l-injoranza u l-fidi għamja..." fil-maħbuba. Ninnotaw ir-riflessjoni tan-narratur fuq l-importanza li l-bnedmin kollha għandhom jimmaturaw billi "nikbru bħala individwi".

Tinħass kuxjenza favur l-ambjent naturali meta nsibu tagħrif dwar l-industrija f'Kawsalja li ġabet lill-abitant "vittma tal-progress tiegħu stess". Din hi twissija għall-ġejjieni tal-bniedem jekk jibqa' jeqred l-ambjent bit-"tniġġis".

Fir-rumanzett insibu t-teknika ta' defamiljarizzazzjoni. Minkejja li ambjentat 'il bogħod, fuq dinja oħra fl-ispazju mbiegħed u għarib, hemm familjarità fis-sitwazzjonijiet. Il-qagħdiet jidhru strambi minħabba s-satar li juża l-awtur. Meta tneħħi dan l-istar tinduna li ħafna drabi l-ambjent hu Malti għalhekk għandna dinja fi ħdan dinja oħra. Hekk huma d-differenzi u l-firdiet bejn in-nies tal-belt "Pòlis" li jissejħu "Pòliti" (puliti) u ta' l-irħula, il-"Vùlgarija", li jissejħu "il-Vùlgari". Fil-belt "mill-ġentlomi għall-ġentlomi mibnija" hemm il-burokrazija u l-klassiżmu. Il-Pòliti, li ma jafux jitkellmu sewwa jħossuhom maqtugħin bis-swar "ħoxnin u għoljin" mill-Vùlgari "tilja injuranti u ħamalli." Fl-irħula, ir-raħlin impinġija b'mod negattiv mill-beltin jispiċċaw jgħinu lill-protagonisti billi jsewwulhom il-kapsula spazjali. Insibu d-diskriminazzjoni u l-preġudizzji bejn nies ta' status differenti.

Xħin inkunu qegħdin nivvjaġġaw inħossuna f'ambjent familjari meta l-karattri jgħaddu minn ġrajjiet li jixbhu 'l dawk Bibbliċi, li għalhekk joħduna elfejn sena lura. Madanakollu, kollox qed iseħħ fl-ispazju mimli teknoloġija, fil-futur. Hemm tlaqqigħ ta' żewġ żminijiet differenti: wieħed seħħ u l-ieħor għadu 'l bogħod, mistħajjel. Din hija teknika komuni fil-kitbiet tal-fantaxjenza, u jsibuha bħala anakroniżmu.

Il-vjaġġ li jagħmel min qed jirrakkonta hu lejn aspetti differenti tal-ħajja. Insibu l-innoċenza u s-safa tax-xbejbiet, is-setgħa li twassal għal inġustizzji soċjali, l-egoiżmu, il-faqar li jxekkel lil min hu dgħajjef, it-tipi differenti ta' ġibdiet u x-xewqa

tal-paċi fost il-ġnus mill-"Imgħallem" (Kristu). Il-vjaġġ mhux biss fiżiku imma anke spiritwali għax iġagħalna nesperjenzaw il-ħajja bit-tajjeb u l-ħażin tagħha.

B'hekk ir-rakkontatur iħoss il-maturità tul il-vjaġġ minħabba l-eżami tal-kuxjenza li jgħaddi minnu. Il-fjuri sofor tal-mimosa jissimbolizzaw l-istat ġewwieni tan-narratur u l-ħsus tal-ġibdiet veri.

Matul il-vjaġġ avventuruż il-ħin kollu nħossuna fuq ix-xwiek ta' xi jmiss jinqala'. Ma jonqsux l-intoppi u l-ostakli li l-vjaġġaturi jiltaqgħu magħhom. Dawn iġagħluna naħsbu fuq x'jista' jagħmel il-bniedem meta jsib ruħu f'sitwazzjonijiet li jkunu diffiċli għalih biex iħollhom. Hawn naraw kemm l-eżistenza tal-bniedem m'hi xejn. Ħafna drabi l-għemejjel iseħħu f'tebqa t'għajn, il-qarrej jittieħed minn post għal ieħor f'waqtiet qosra. L-imkejjen li jżuru fosthom il-"Baħar l-Aħdar", id-"Deżert Raqqâs" u l-"Foresta tal-Mutanti" jservu biex nifhmu aktar x'tista' tagħti l-ħajja.

"Hu" jibqa' essri misterjuż sa l-aħħar u jġagħlek tifhem li mhux bniedem. Hu jaqra l-moħħ, donnu kien xi għerf li n-narratur isibu f'waqtiet diffiċli, daqslikieku kien il-ġewwieni tiegħu. It-twelid mill-ġdid tiegħu fl-aħħar juri li ma jintemmx imma jibqa' jintiret fit-tama.

Is-sorpriża fit-tmiem hi l-qofol ta' l-istorja kollha. L-istorja qiegħda mqassma b'mod li ġġagħlek tkompli taqraha sa l-aħħar bla waqfien. Din l-istorja hi qasira, imma l-qosor tagħha jitwal bil-ħsibijiet u l-mistoqsijiet li jinbtulek wara li tkun qrajtha. F'ħafna waqtiet ikollok tieqaf biex tifhem u taħseb. Taħt dan ir-rumanz qasir fantastiku hemm misturin bosta temi universali li jġagħluna nirriflettu fuq il-qagħda umana, kemm il-qagħda ġewwiena tagħna kif ukoll dik ta' madwarna.

Dawn it-temi jpoġġu lir-rumanzett *Ora* mal-fjuri fil-ġnejna tal-letteratura Maltija.

Roman Païen: Ora, Pubblikazzjoni Kotba-Argo, 2006.